

Піддубна О. М.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ФАХОВА ДИСЦИПЛІНА «РИСУНОК» У ПІДГОТОВЦІ УЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

На сучасному етапі активних змін в освітньому процесі перед вищою школою постає завдання підготовки такого вчителя образотворчого мистецтва, який повинен не тільки володіти вміннями і навичками реалістичного зображення дійсності, але й глибоко розуміти, відчувати сутність мистецтва.

На підставі аналізу спеціальності 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво), навчальних планів зазначеного напрямку можемо констатувати, що найбільша кількість годин навчального часу з дисциплін циклу професійної та практичної підготовки відводиться на дисципліну «Рисунок».

Зміст зазначеної фахової дисципліни, має невичерпний потенціал для розвитку творчих здібностей студентів та спрямований на підвищення рівня художньо-естетичної культури, оволодіння образотворчою грамотою, засвоєння теоретичних знань і практичних умінь роботи з різними художніми матеріалами, розширення можливостей для їхньої творчої самореалізації та підготовку до самостійної художньо-педагогічної діяльності.

Для дослідження взаємозв'язку між навчально-творчою діяльністю у процесі вивчення дисципліни «Рисунок» слід розглянути характеристику цієї дисципліни у системі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Система професійної художньої освіти починала розвиватися у часи Просвітництва (XVII-XVIII ст.), коли відкривалися державні й приватні художні Академії, зароджувався академічний живопис. Одночасно в багатьох

європейських країнах художники-педагоги працювали над проблемами підвищення ефективності методів навчання рисунку обмінюючись досвідом.

Художники й учені епохи Відродження створили класичну систему художньої освіти, комплекс наук, обов'язкових для художника: анатомія; перспектива; теорія архітектури, скульптури, живопису. Досвід художньої освіти свідчить про те, що на початковому етапі навчання студентів необхідно найперше дати ґрунтовну підготовку з рисунка. Лише в такому випадку подальше навчання буде успішним.

Основою образотворчого мистецтва та запорукою художньої майстерності є рисунок. Досконалість, точність, виразність, емоційність виконання рисунка є фундаментом зображення, що допомагає вивченню форм природи, фіксує перший задум майбутнього твору, передає виразний рух і настрої людини [3, с. 112].

У XVII ст., з появою художніх академій, рисунок стає самостійним навчальним предметом який має першочергове значення в художній освіті.

Із кінця XIX ст. поряд із розробкою теоретичних положень навчального рисунка, надається увага методам викладання, питанням методики організації навчального процесу. Неоціненний внесок у подальший розвиток теорії й методики викладання малювання зробили відомі художники-педагоги Павло Петрович Чистяков та Дмитро Миколайович Кардовський [1, с. 146].

Рисунок особливо необхідний художнику-педагогу як ефективний засіб наочного навчання. Адже за допомогою рисунка педагог може показати учням закономірності побудови форми предмета, методичну послідовність зображення, виразальні можливості різних художніх матеріалів при передачі фактури і матеріальності предметів. Навчальний малюнок, до якого належить рисунок з натури, з пам'яті і за уявою, складає основу як художньої, так і художньо-педагогічної освіти, готує студентів до самостійної роботи [3, с. 112].

Курс рисунка в художньо-педагогічних закладах побудований у відповідності до одного із важливих принципів дидактики: здійснювати навчання, починаючи з розв'язання менш складних завдань, поступово

переходячи до складніших. При цьому студенти повинні чітко знати завдання і методи їх виконання, розуміти, у чому полягають творчі аспекти роботи. Заняття рисунком сприяють удосконаленню відчуття пропорцій, умінню цілісно бачити природу, оцінювати її особливості, виховують художній смак [2, с. 412].

Оволодіння правильними методами виконання рисунка, засвоєння різних графічних матеріалів, розвиток зорового сприйняття і професійно-художнього мислення, поглиблення знань, удосконалення виконавчих навичок малювання вимагають зацікавленості, великої працездатності. Ці якості є головним фактором розвитку творчих здібностей студентів, передумовою їхньої успішної діяльності [2, с. 411].

Під час малювання з природи студенти не лише досліджують предмет, а й вивчають його характерні особливості, форму. Адже процес побудови реалістичного рисунка дуже складний, пов'язаний із перенесенням реального тривимірного вигляду предмета. Педагоги-художники наголошують, що для досягнення високих результатів з рисунка, окрім названих якостей, також важливими є спостережливість, уміння концентрувати увагу, активність, творчий підхід до роботи.

Педагогічна система Д. Кардовського (учня П. Чистякова) побудована за такими принципами: відвідування музеїв і приватних зібрань картин, які не завжди доступні для загального огляду; чергування практичних занять із бесідами, метою яких є підвищення загальнокультурного рівня студентів; чітко продумана система завдань, які послідовно ускладнюються, з метою пояснення «законів» професійної майстерності; підтримання дисципліни у майстерні, чіткий розпорядок дня; спільне обговорення результатів роботи; зацікавленість у їхніх успіхах та активна участь у творчих починаннях [1, с. 20].

В історії становлення української художньої освіти особливе значення має школа Миколи Івановича Мурашка, заснована у 1875 році. На її базі в 1901 р. було засновано художнє училище, пізніше – художній інститут, потім – Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури. Серед його

учнів були Іван Сидорович Їжакевич, Казимир Северинович Малевич, Микола Корнилович Пимоненко, Валентин Олександрович Серов, Григорій Петрович Світлицький та Олександр Олександрович Мурашко, який восени 1913 р. відкрив свою студію, що стало помітним явищем у художньому житті Києва [4, с. 200].

Теорію і практику української мистецької освіти також збагатили своїми напрацюваннями такі відомі художники-педагоги, як Михайло Львович Бойчук, Олександр Михайлович Лопухов, Микола Семенович Самокиш, Іван Іванович Труш, Олексій Олексійович Шовкуненко та ін.

Вивчення теорії і практики фахової дисципліни «Рисунок» дає змогу знаходити різноманітні підходи до розв'язання творчих завдань різної складності у навчальній діяльності, орієнтувати мислення студентів на різні підходи до проблеми, сприяє стимулюванню художньо-пізнавальних інтересів, розвитку інтелектуальних і образотворчих здібностей, духовно-ціннісних орієнтацій, самореалізації особистості студентів.

Засвоєння теоретичних основ, набуття практичних умінь і навичок готує студентів до успішної роботи в школі. Тому ґрунтовна фахова підготовка є необхідною умовою подальшої творчої діяльності та сприяє виробленню індивідуального професійного стилю роботи.

Отже, метою вивчення фахових дисциплін є не тільки набуття теоретичних знань, художньо-практичних умінь та навичок, а формування таких якостей майбутнього вчителя, які зумовлять його творчу професійну діяльність. Результатом такого розвитку є гармонійна, особистість, яка вважає сенсом свого життя безперервну самореалізацію, самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Молева Н. П. П. Чистяков: теоретик и педагог / Н. Молева, Э. Белютин. – М. : Изд-во академии художеств СССР, 1953. – 235 с.
2. Піддубна О. М. Розвиток творчих здібностей студентів у процесі вивчення предметів «малюнок» й «живопис» при виконанні начерків //

Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку : зб. наук. праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2012. – С. 410 – 415.

3. Ростовцев Н. Н. Развитие творческих способностей на занятиях рисованием / Н. Н. Ростовцев, А. Е. Терентьев. – М. : Просвещение, 1987. – 176 с.

4. Членова Л. Олександр Мурашко : сторінки життя і творчості / Л. Членова. – Хмельницький : Галерея ; К. : Артанія Нова, 2005. – 256 с.